

การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. 2562

โอกาสที่หลุดลอยไปของการคืนสู่ประชาธิปไตย

รายงานฉบับเต็มจากการสังเกตการณ์การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. 2562

โดยมูลนิธิอันเฟรล

บทสรุป

หากจะบอกว่าการเลือกตั้งทั่วไปของไทยที่มีขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562 เป็นสิ่งที่เสียดายกันมานานนั้นก็คงจะเป็นการประเมินที่ต่ำเกินไป

หลังจากห้าปีภายใต้การปกครองของทหารที่ไร้การคานอำนาจและการเลือกตั้งถูกเลื่อนมาโดยตลอด ในที่สุดประชาชนชาวไทยก็ได้มีโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็นของตนในห้วงเวลาที่ควรจะเป็นความปิติยินดีร่วมกัน

ขณะที่อันเฟรลยินดีต้อนรับการกลับสู่กระบวนการประชาธิปไตยอันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ได้แสดงข้อกังวลมาโดยตลอดเกี่ยวกับสภาพการณ์ของการจัดการเลือกตั้งครั้งนี้ การเลือกตั้งปี 2562

ของไทยยังขาดองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเลือกตั้งเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ในที่สุดทางการไทยได้ทำตามสัญญาที่จะจัดให้มีการเลือกตั้ง

แต่ล้มเหลวในการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่ดีอันเป็นหัวใจสำคัญของการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม การเลือกตั้งเป็นกลไกที่ไม่สามารถถูกประเมินโดยแยกจากอย่างอื่นได้

และต้องถูกพิจารณาอยู่ในบริบทของสภาพแวดล้อมที่ประกอบด้วยสภาพเงื่อนไขทางสังคม-การเมืองตลอดจนสถานะของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

การกุมอำนาจอย่างกระชับแน่นของรัฐบาลทหารและพันธมิตรพลเรือนในการบริหารประเทศตั้งแต่การรัฐประหารในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ทำให้ระบอบอำนาจใหม่ถูกออกแบบมาให้เป็นประโยชน์ต่อพวกเขาเองมากที่สุด

ทุกขั้นตอนของกระบวนการเลือกตั้งตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงการประกาศผลและหลังจากนั้น

ถูกกำหนดมาเพื่อให้ได้ผลการเลือกตั้งที่จะไม่ไปสั่นคลอนฝ่ายผู้กุมอำนาจมากเกินไป

กรอบกฎหมายสำหรับการเลือกตั้งที่วางอยู่บนฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560

อันอ่อนลานั้นเป็นกรอบอันมีลักษณะจำกัดเข้มงวดมากที่สุดในรอบหลายทศวรรษ ยกตัวอย่างเช่น

การจำกัดบทบาทผู้แทนของประชาชน ทำให้ไม่สามารถได้รับรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ

และนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบจีนำที่ไม่เหมือนใครที่ให้อุทิศสถานที่มาจากการแต่งตั้งมีส่วนในการเลือกนายกรัฐมนตรีเป็นการขัดต่อความเข้าใจของคนทั่วไปว่าประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภาคืออะไร

แต่ถึงจะมีข้อบกพร่องต่างๆ และมีกรอบเวลาที่ค่อนข้างกระชั้นเกินไปก็ตาม การหาเสียงเลือกตั้งก็ดำเนินไปอย่างคึกคักเกินกว่าที่นักสังเกตการณ์ส่วนใหญ่ได้คาดไว้ โดยมีพรรคการเมืองลงสนามจำนวนมาก ทำการรณรงค์หาเสียงเป็นครั้งแรกในรอบห้าปี และใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิออกเสียง การเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้แสดงออกทางการเมืองหลังจากที่ไม่สามารถทำได้มาเป็นเวลานาน และการหาเสียงส่วนใหญ่ก็เป็นไปอย่างสงบโดยไม่มีรายงานเหตุการณ์รุนแรงที่สำคัญ ถึงจะมีการใช้คำคำหยาบคายและการปล่อยข่าวลือเพื่อสร้างความหวาดกลัวอยู่บ้างก็ตาม อันเฟรลได้รวบรวมรายงานเกี่ยวกับการซื้อเสียงจากทั่วประเทศ แม้จะเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ให้ชัดได้ว่าผู้ออกเสียงเลือกตั้งถูกชี้นำด้วยการกระทำเช่นนั้นจริงๆ หรือไม่ก็ตาม ที่น่าตระหนกยิ่งกว่าคือการแจกจ่ายเงินจำนวนมากในวันสุดท้ายก่อนการเลือกตั้งผ่านทางโครงการสวัสดิการสังคมของรัฐบาลซึ่งหลายฝ่ายมองว่าเป็นการใช้ทรัพยากรของรัฐโดยมิชอบ

การเลือกตั้งที่แท้จริงควรต้องสร้างพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้กระทำอย่างเสรีในเวทีการเมือง แต่การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ได้เป็นเช่นนั้น อันเฟรลเห็นภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนถูกทำให้อ่อนแอ ลับฟ้อไปเป็นระยะเวลาหลายปีจากการห้ามทำกิจกรรมทางการเมืองและตกอยู่ภายใต้การข่มขู่คุกคาม การใช้กระบวนการทางกฎหมายอย่างฉ้อฉลเพื่อสกัดกั้นและปราบปรามความเห็นต่าง และการคุกคามอื่นๆ ต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการสมาคมรวมตัว ถึงกระนั้นก็ตาม ภาคประชาสังคมและสื่อก็มีส่วนร่วมอย่างสุดกำลังความสามารถ ให้ช่องทางชี้แนะและข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อประชาชนในการเข้าร่วมกระบวนการเลือกตั้งอย่างมีความหมาย อันเป็นความพยายามที่มักถูกมองข้ามไปในการเลือกตั้งที่มีสี่ครั้งนี้ ในกาลข้างหน้า รัฐบาลควรปล่อยให้ภาคประชาสังคมและสื่อได้เติบโตด้วยการจัดการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่คณะผู้จัดทำรายงานฉบับนี้ระบุ และดำเนินมาตรการให้ความคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นและส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

คณะผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งได้พบการให้ความสนับสนุนต่อการกลับมาของการเลือกตั้งจากประชาชนอย่างคึกคักและเข้มแข็ง ซึ่ง การที่มีรายงานว่าผู้มีสิทธิออกเสียงพากันออกมาใช้สิทธิเป็นจำนวนถึงร้อยละ 74.69 นั้น คือการชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเชื่อในการเลือกตั้งของประชาชนและสามารถมองได้ว่าเป็นการปฏิเสธการใช้กำลังยึดอำนาจ รัฐบาล

เราหวังว่าความต้องการของผู้ออกเสียงจะถูกทำให้เป็นจริงด้วยการปรับปรุงกระบวนการทางการเมืองให้เปิดกว้างมากขึ้น เข้าถึงได้มากขึ้น และโปร่งใสมากขึ้น การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงที่มีคุณภาพสูง การส่งเสริมการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมต่อผู้พิการ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลอย่างกว้างขวางมากขึ้น การให้ความรู้แก่ผู้มีสิทธิออกเสียงจะสามารถช่วยรักษาความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับนี้ไว้ได้ อีกทั้งจะช่วยแก้ปัญหาบัตรเสียที่มีสูงเกินไปถึงร้อยละ 5.6 ได้

อันเฟรลมองเห็นความพยายามของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่จะจัดการเลือกตั้งให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี
เจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้งเผชิญปัญหาท้าทายต่างๆ ในกระบวนการลงคะแนนเสียงที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความใส่ใจอย่างมาก
ผู้สังเกตการณ์มองเห็นความมุ่งมั่นของพวกเขาที่จะจัดการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความราบรื่น
โดยพยายามดูแลเตรียมความพร้อมของเอกสารทั้งหมด ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาออกเสียง
และการนับคะแนนเสียงตามหน่วยต่างๆ ให้เปิดเผยต่อสาธารณะ ขณะที่อันเฟรลสังเกตเห็นความแตกต่างเล็กๆ
ในการดำเนินตามขั้นตอนของกระบวนการลงคะแนน แต่ก็เป็นเรื่องพื้นๆ
และสามารถแก้ไขได้โดยง่ายด้วยการจัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างละเอียดรอบด้านมากขึ้นในอนาคต
นอกจากนี้ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีส่วนอย่างมากที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสงบเรียบร้อย
และไม่ปรากฏมีรายงานถึงความรุนแรงหรือความปั่นป่วนในระดับสำคัญใดๆ จากสื่อหรือผู้สังเกตการณ์

ขณะที่กกต. ได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการกระบวนการเลือกตั้งที่ดี แต่ก็ถูกลบเลือนไปด้วยการจัดการนับผลการเลือกตั้งที่ข้แย้ง
ข้อกังวลอันดับหนึ่งของเราก็คือ
กกต.ขาดความโปร่งใสที่ไม่อนุญาตให้ผู้สังเกตการณ์และสื่อได้มีส่วนร่วมเห็นขั้นตอนสำคัญนี้ของกระบวนการเลือกตั้ง
การห้ามของกกต.ขัดกับหลักการของความโปร่งใสอันเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีสำหรับการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
นอกจากนี้
การประกาศผลการเลือกตั้งในเมืองต้นในคืนวันเลือกตั้งก็ผิดพลาดอย่างมากซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและความไม่เชื่อ
ถือต่อตัวเลขที่กกต.แถลง ด้วยเหตุนี้
ประชาชนจึงสูญเสียการยอมรับนับถือในความบริสุทธิ์ของผลการลงคะแนน ไปอย่างไม่อาจกู้คืนมาได้
ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้หากกกต.มีการเปิดเผยและโปร่งใสมากกว่านี้ด้วยการเปิดเผยผลการนับคะแนนในระดับหน่วย
อย่างเป็นทางการ หรืออย่างน้อยก็ให้คำอธิบายที่น่ายอมรับสำหรับการปกปิดดังกล่าว เพื่อความโปร่งใส
เราขอให้กกต.ดำเนินการเชิงรุกด้วยการเปิดเผยข้อมูลการเลือกตั้ง โดยเริ่มจากผลการนับคะแนนในระดับหน่วยเลือกตั้งซึ่งจะช่วย
ลดคำครหาว่าไม่เป็นกลางและบิดเบือนผลการเลือกตั้งลงไปได้

น่าเสียดายที่การเลือกตั้งครั้งนี้มีจุดด่างพร้อยด้วยข้อกล่าวหามากมายเกี่ยวกับความไม่เป็นกลางของกกต.
อันเป็นองค์กรที่มีที่มาจากการแต่งตั้ง โดยสถานนิติบัญญัติแห่งชาติที่คณะรัฐประหารเลือกมากับมือ
กฎระเบียบของกกต.ยากต่อการเข้าถึง
และการตัดสินใจของกกต.ก็มักปราศจากความพยายามที่จะทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจนและการยอมรับ
ซึ่งทำลายความน่าเชื่อถือของกกต. ในสายตาของสาธารณชน
ความคิดพลาดที่ชัดเจนใจแจ้งมากที่สุดของกกต. น่าจะเป็นการใช้สูตรการคำนวณคะแนนเสียงเพื่อหาจำนวนสส.แบบบัญชีรายชื่อ
ชื่อที่ประกาศออกมาหลังการเลือกตั้ง
ซึ่งมีความแตกต่างเป็นอย่างมากจากวิธีการคำนวณที่ดูเหมือนว่าทุกพรรคการเมืองเคยเห็นร่วมกันมาก่อนหน้าการเลือกตั้ง
การเปลี่ยนวิธีคำนวณหลังมีการเลือกตั้งไปแล้วหลายสัปดาห์ส่งผลให้การครองเสียงข้างมากแบบปริ่มน้ำในสภาผู้แทนราษฎรขอ
พรรคการเมืองฝ่ายต่อต้านคสช.มีอันต้องพลิกกลับตาลปัตรไป

นอกจากนี้หลายฝ่ายยังได้แสดงความผิดหวังต่อการวินิจฉัยข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกตั้งของกกต. ซึ่งคู่แข่งข้างพรรคตัวแทนของคสช.คือ พรรคพลังประชารัฐ อยู่เสมอ หลังการเลือกตั้ง พรรคอนาคตใหม่และนักการเมืองอื่นที่ต่อต้านรัฐบาลทหารตกเป็นเป้าของการฟ้องร้องทางกฎหมายมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเป็นความพยายามที่มุ่งให้พวกเขาอ้อมสยบ แม้ว่าคดีส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในชั้นสอบสวน แต่ประวัติผลงานที่ผ่านมาของกระบวนการยุติธรรมไทยก็ชี้ว่าข้อกล่าวหาเหล่านี้ที่รู้กันอยู่ว่ามีเหตุจูงใจทางการเมืองอาจกลายเป็นภัยคุกคามจริงๆ ต่อผู้แทนบางส่วนในฝ่ายต่อต้านคสช. ดังนั้น เราขอเรียกร้องให้ทางการไทยดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ด้วยมาตรฐานสูงสุดของความโปร่งใส ความพร้อมรับผิดและตรวจสอบได้ และขอให้ประชาชนมีความตื่นตัวและดูแลว่าทุกฝ่ายได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

โดยรวมแล้ว

ข้อผิดพลาดคบพร่องที่กล่าวถึงข้างต้นและมีรายละเอียดอยู่ในรายงานฉบับนี้ทำให้อินเทอร์เน็ตไม่อาจพิจารณาการเลือกตั้งปี 2562 ของไทยเป็นอย่างอื่นไปได้นอกจากคำว่า มีเสรีอยู่บ้างและไม่เป็นธรรม น่าเสียดายที่การฝากความหวังกับกระบวนการเลือกตั้งมาแต่แรกของประชาชนและความกระตือรือร้นของพวกเขาที่พากันออกมาลงคะแนนนั้น ไม่ได้ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป อันเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาวได้ แต่กลับเป็นว่า ผลการเลือกตั้งที่อื้อฉาวและการเจรจาต่อรองต่างๆ ในสภาในเวลาต่อมาได้ส่งผลบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการเมืองลงไปอย่างมาก โดยมีคนไทยเพียงร้อยละ 12.9 เท่านั้นที่เชื่อว่านายกรัฐมนตรีคนใหม่และรัฐบาลใหม่จะมีความชอบธรรม¹ เมื่ออนาคตทางการเมืองของไทยปรากฏเค้าลางของความไม่แน่นอนจนวนกลับมาอีกครั้ง อันเป็นสภาพจมปลักที่กลายเป็นความชาชินไปแล้วสำหรับคนไทย เราจำเป็นต้องกล่าวว่าการเลือกตั้งครั้งล่าสุดของไทยไม่ได้เป็นกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่เป็นโอกาสที่หลุดลอยไป ไม่เป็นไปตามที่ประชาชนคาดหวัง

¹ The Nation, “Public disillusioned with self-serving politicians: poll”, 10 June 2019, <http://www.nationmultimedia.com/detail/politics/30370802>